

Social work

**СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ
ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ
СФЕРИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

УДК 378.091.12:364-43]:37.043.2-056.2/.3

С 69

*Рекомендовано ухвалою вченої ради
Факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол № 3 від 26.10.2022 р.)*

Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції: збірник наукових праць; укладач Петровська К. В. 2022. 263 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти», які виявляють та обґрунтовують тенденції підвищення ефективності підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти. Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, пошукачів, викладачів, здобувачів.

The collection consists of materials of Ukrainian scientific-practical Internet-conference «Social-educational dominants of specialist's professional preparation of social sphere and inclusive education» which defining and explaining trends of increasing of effective specialist's professional preparation of social sphere and inclusive education. The materials of the collection will be useful for researchers, scientists, graduate students, prospectors, lecturers, students.

Автори несуть персональну відповідальність за достовірність наданих матеріалів та правильність цитування.

УДК 378.091.12:364-43]:37.043.2-056.2/.3

С 69

© Кафедра соціальної роботи
та інклюзивної освіти,
ФДССО, БДПУ, 2022

Катерина Петровська,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти
Бердянського державного педагогічного університету

УДК 37: 378 37.01/.09 159.92

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ В ДІЯЛЬНОСТІ КУРАТОРА-ТЮТОРА АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

THE USE OF INTERNET RESOURCES IN THE ACTIVITIES OF THE CURATOR-TUTOR OF THE ACADEMIC GROUP OF THE INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION

***Анотація.** У статті розкривається питання актуальності використання Інтернет-ресурсів в діяльності куратора-тьютора академічної групи закладу вищої освіти. Здійснено аналіз наукової літератури що є підґрунтям вирішення поставленої проблеми. Подано результати дослідно-експериментальної роботи. Визначено, що куратори-тьютори, які взяли участь в опитуванні, продемонстрували достатні результати за тими показниками, які є необхідними задля формування належного рівня медіаграмотності.*

***Ключові слова:** Інтернет-ресурси, куратор-тьютор, медіаграмотність, академічна група, заклад вищої освіти.*

***Abstract.** The article reveals the issue of the relevance of using Internet resources in the activity of a curator-tutor of an academic group of a higher education institution. An analysis of scientific literature was carried out, which is the basis for solving the problem. The results of research and experimental work are presented. It was determined that the curators-tutors who took part in the survey demonstrated sufficient results according to the indicators that are necessary for the formation of an appropriate level of media literacy.*

***Keywords:** Internet resources, curator-tutor, media literacy, academic group, higher education institution.*

Сьогодення характеризується кризовими станами та процесами майже в усіх сферах життя людини. Не виключенням є й сфера вищої освіти. Карантин та введення військового стану по всій території нашої країни вносять суттєві корективи у звичайний формат освітнього процесу. В середовищі здобувачів вищої освіти проявляються негативні тенденції, такі як зниження інтересу до інноваційної, наукової та творчої діяльності, низький рівень залучення молоді в соціокультурну практику, відсутність повноцінної системи підтримки молодих людей, що опинилися у важкій життєвій ситуації. Ці тенденції виявляються у всіх сферах життєдіяльності молоді людини – громадянській, професійній, культурній, сімейній.

Національна доктрина розвитку освіти [6], Закон України “Про вищу освіту” [2] передбачає побудову гуманістичного характеру виховання на основі глибокого розуміння викладачем закладу вищої освіти природи вихованців, їх

індивідуальних рис і можливостей, поваги до особистості, турботи про її гармонійний розвиток, встановлення взаємин співробітництва освітньому процесі. Однак, незважаючи на це, вивчення питання організації освітнього процесу у закладі вищої освіти дає підстави стверджувати, що у змісті та формах виховної роботи спостерігається ряд недоліків. Вони, як правило, пов'язані з недостатнім використанням у виховній роботі інноваційних форм та методів.

Ефективне вирішення цих питань безпосередньо пов'язане з проблемою модернізації виховної системи закладу вищої освіти, оптимізації кураторської діяльності. Можна сказати, що процеси розвитку інституту кураторства в умовах сучасного вишу можуть розглядатися як інноваційні складові цілісного освітнього простору на базі кращих традицій [3]. Саме тому одним із важливих шляхів оптимізації організаційно-виховної роботи є пошук альтернативних засобів співпраці з групою, пошуку нових форм та методів виховної роботи.

Актуальність розв'язання означеної проблеми зумовлюється загостренням низки протиріч:

- між сучасними вимогами, що висуваються до куратора, та реальним змістовним полем його обов'язків у ЗВО;
- між можливостями виховного процесу і недостатньою кількістю часу задля формування високого рівня професіоналізму майбутнього педагога;
- між наявністю традиційної системи виховної діяльності та потребою застосування інноваційних форм та методів роботи враховуючи сучасні реалії.

Питання діяльності куратора-тьютора академічної групи не є новим. Особливо інтенсивно воно розроблялося протягом останніх десятиліть. Накопичено значний теоретичний і методичний матеріал, що забезпечує пошук нових підходів до виховного процесу у вищій школі. Так, в дослідженнях у галузі теорії виховання та проблем виховання у вищій школі (І. Бех, Є. Бондаревська, Н. Гузій, А. Деркач, І. Ісаєв, В. Кан-Калик, М. Киященко, С. Кульневич, А. Мудрик, Г. Троцько та ін.) розроблено теоретико-методологічні засади навчально-виховної роботи зі студентською молоддю у ЗВО, розкрито органічний зв'язок професійного і особистісного розвитку майбутніх фахівців (А. Алексюк, О. Безпалько, О. Виговська, О. Гданська, В. Дзюба, Л. Лисенко, Г. Ржевська, С. Вітвицька, І. Зязюн, М. Нікандров, В. Сластьонін та ін.), розглянуто теоретичні аспекти професійної культури викладача та основи його педагогічної майстерності і духовної культури.

Деякі питання організації виховної роботи в студентських групах, проблеми адаптації студентів у ЗВО обґрунтовуються в працях І. Васильєва, С. Гури, В. Демчика, К. Огієнка, С. Селіверстова, Р. Скульського, П. Щербаня та інших вчених. Вивчення та аналіз ряду вітчизняних і російських наукових досліджень свідчить, що проблему ролі та місця куратора, його діяльність в академічній групі та функціонування інституту кураторів започатковано в працях В. Алфімова, Р. Абдулова, В. Базилевича, Е. Бердникової, О. Винославської, Б. Кабарухіна,

І. Калачова, А. Капська, Є. Коцюби, С. Новикова, М. Мартинової, Л. Філінської, Є. Хрикова, І. Соколової, М. Соловей, В. Філіпова та ін.

У сучасній педагогічній науці активно розробляється теорія і практика педагогічної підтримки (Е. Александрова, Т. Анохіна, В. Бедерханова, О. Газман, Н. Крилова, Т. Мерцалова, Н. Михайлова, С. Поляков, Г. Рогальова, Т. Фролова, І. Фрумі, С. Юсфін та ін.). Вчені вважають, що однією з функцій педагогічної підтримки є допомога студенту в його становленні як особистості, визнання його унікальності, індивідуальності, дослідження, розкриття та підтримка його актуальних і потенційних можливостей, створення умов для їхньої максимальної реалізації. На думку К. Абульханова-Славської, А. Брушлинського, В. Горшкової, В. Знаків, В. Петровського, З. Рябікіна, В. Слободчикова та ін. стає поширеним звернення до студента як до суб'єкта життєдіяльності (а не тільки суб'єкта навчання) і індивідуума, який реалізує свою "самість" в освітніх процесах.

У світовій практиці є досвід тьюторського супроводу студента, який з певними модифікаціями починає освоюватися на сучасному ґрунті (О. Єлагіна, К. Кретов, О. Лисенко, М. Моїсеєва, Т. Шатохіна та ін.). З'явилися роботи, в яких досліджується психологічна підтримка процесу адаптації студентів у вузі (Е. Абаєва, І. Лілієнталь, Т. Солоділова), самоактуалізації (Е. Бакшеева), становлення і розвитку (Т. Мартинова).

Попри різноманіття досліджень, присвячених теорії та практиці виховання у закладі вищої освіти, залишаються й нез'ясовані питання. Так, не знайшла поки що належного висвітлення проблема використання Інтернет-ресурсів в організації виховної роботи куратора-тьютора студентської групи закладу вищої освіти. Отже, актуальність проблеми та наявність в сучасній практиці розбіжностей щодо її вирішення визначили мету нашого дослідження.

Також за результатами аналізу наукової літератури нами було з'ясовано, що основними перспективами розвитку використання Інтернет-технологій у виховній роботі закладу вищої освіти є підвищення рівня медіаграмотності кураторів-тьюторів студентських груп ЗВО. Це, звичайно, вимагає вироблення специфічних особистісних якостей і навичок.

Виходячи з вищезазначеного, на даному етапі експериментального дослідження нам необхідно було визначити рівень медіаграмотності куратора-тьютора академічної групи закладу вищої освіти та здійснити їх аналіз. Констатувальний експеримент проводився впродовж 2020-2021 навчального року. Дослідженням було охоплено 34 куратора-тьютора академічних груп Бердянського державного педагогічного університету.

Для реалізації поставленої мети дослідження нами були визначені показники сформованості медіаграмотності куратора-тьютора:

- бажання вивчати та впроваджувати Інтернет-технології в освітній процес;
- розуміння необхідності інформаційної культури;
- потреба в оволодінні навичками користування мережею Інтернет;

- загальна обізнаність про можливості Інтернет-мережі при організації виховної роботи зі здобувачами вищої освіти;
- поінформованість про можливість вибору форм і методів методичної роботи та дослідницької діяльності, які сприяють зростанню професійної компетентності;
- знання про можливість створення оптимальних умов взаємодії сім'ї та батьківської громадськості через єдиний інформаційний простір освітньої установи;
- обмін досвідом кураторів-тьюторів через участь у науково-методичних і науково-практичних семінарах, конференціях, публікації, в тому числі на Інтернет-форумах.

Слід зазначити, що сьогодні спостерігається активне конструювання елемента соціальної реальності – групи людей, що активно оволодівають комп'ютером. Розрізняються два основних підходи вимірювання Інтернет-аудиторії. Перший (сервероцентричний) здійснює кількісний прорахунок за допомогою автоматичних програмних засобів – лічильників. Другий (користувачецентричний) побудований на таких соціологічних методах, як особисте інтерв'ю з користувачами, спостереження за відвідувачами Інтернет-форумів, опитування та ін. В нашому дослідженні ми використали другий варіант вимірювання Інтернет-аудиторії.

Так, для первинної фіксації викладацького потенціалу з урахуванням нової діяльності нами було застосовано оцінки деяких особливих якостей, властивостей, навичок. Наприклад, рівень знання ПК, володіння навичками роботи з електронною поштою, технологіями пошуку інформації в Інтернет-мережі, наявність досвіду участі в Інтернет-конференціях, чатах, знання тезауруса користувачів, наявність домашнього доступу до Інтернет-ресурсів, викладу своїх думок письмово (більше 5 публікацій за останній рік, навчально-методичні розробки, публікації в мережі), навички супроводу самостійної роботи здобувачів (керівництво курсовими, дипломними проектами, публікації студентів).

Для виявлення ступеню сформованості кожного з визначених показників ми підібрали діагностичний матеріал (розсилка анкет по електронній пошті (e-mail розсилка) та розміщення текстових анкет в групах новин соціальних мереж (newsgroups); проведення анкетування в реальному часі; спостереження за спілкуванням на Інтернет-форумах, вебінарах, online-фокус-групах.

Метою анкетування було з'ясування власної оцінки кураторами-тьюторами свого рівня медіаграмотності. Для цього ми розробили авторську анкету, що складається з 16 запитань, які всебічно розкривають ступінь використання Інтернет-ресурсів кураторами-тьюторами в організації виховної роботи.

Результати обробки отриманих даних дають змогу побудувати наступну діаграму (див. рис.1.).

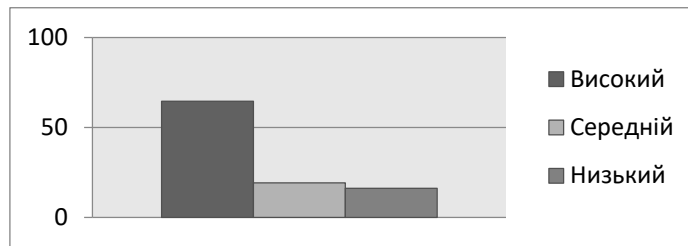

Рис. 1. Узагальнений розподіл респондентів за рівнями самооцінки медіаграмотності

Високий рівень самооцінки медіаграмотності курортів-тьюторів становить 64,6%: більшість респондентів вважають, що володіють достатніми знаннями про Інтернет-мережу, здатні оцінювати отримувану інформацію (зокрема, намагаються трансформувати умови, що впливають на комунікативні зв'язки і створення повідомлення), входять за межі певного поля як користувачі.

Середній рівень виявився у 19,2% опитуваних, що володіють знаннями щодо оцінки інформації, яка надходить, використання й удосконалення стратегії інформаційного пошуку, визнання принципів, передбачаючих відповідальне використання Інтернет-ресурсів.

Низький рівень самооцінки рівня медіаграмотності продемонстрували 16,2% респондентів, які набули уміння здобувати, узагальнювати (підсумовувати) і синтезувати інформацію, користувацька здатність яких на цьому рівні пов'язана із здатністю декодувати смисл отриманих даних.

На такий розподіл вплинуло декілька факторів: вік респондентів та педагогічний стаж (25-30 р.- 43%, 30-35р. - 21%, 45-55р. - 36%). Так, наприклад, більш розвинуті вміння та навички використання Інтернет-мережею продемонстрували куратори-тьютори у віці 25-30 років, що обумовлено зворотною залежністю між віком і використанням Інтернету (чим молодший вік, тим вище проникнення Інтернет-ресурсів в життя).

Наступим, що нам необхідно було виявити той факт чи допомагають куратору соціальні мережі налагодити відносини зі здобувачами вищої освіти, з якими в реальному часу виникають деякі труднощі. Тому, що реальність, відображена в медіа, зокрема, в соціальних мережах, не є "справжньою" реальністю, і дедалі частіше у віртуальному світі межі між реальним фактом і вимислом стають прозорими. Виходячи з отриманих даних під час анкетування, ми можемо зазначити, що Інтернет-технології все ж таки дозволяють успішно налагодити взаємовідносини куратора-тьютора зі студентською аудиторією. Результати представлені в рис. 2.

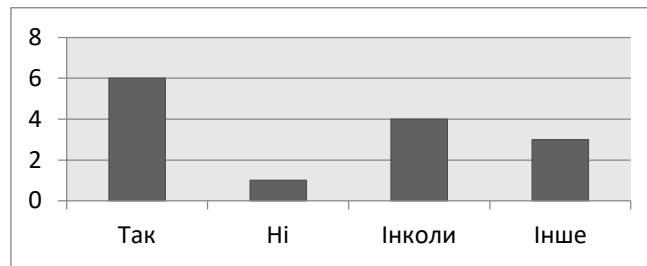

Рис. 2. Відповіді респондентів на питання анкети «Чи дозволяє Вам інтернет-ресурси налагодити взаємовідносини зі студентською аудиторією?»

Проаналізувавши питання анкети, ми можемо сказати, що результати використання діагностичного матеріалу (спостереження за спілкуванням на Інтернет-форумах, вебінарах, online-фокус-групах), що було спрямовано на дослідження рівня медіаграмотності дають нам можливість виявити наявність чи відсутність досвіду участі кураторів-тьюторів в Інтернет-конференціях, вебінарах, сформованість навичок користування інформаційно-комунікаційними технологіями, знання тезауруса користувача.

Респонденти з високим рівнем медіаграмотності (30,1%) характеризуються активністю у використанні Інтернет-ресурсів, обізнаністю і зацікавленістю, глибокими технічними й лінгвістичними знаннями, можливістю аналізувати й трансформувати умови, які впливають комунікаційні зв'язки, вмінням створювати ефективні медіаповідомлення.

50,6% опитаних виявили середній рівень медіаграмотності, що відзначалося у вільному володінні ресурсами Інтернет, знанням функцій і здатністю проводити більш складні операції. Використання можливостей "Всесвітньої павутини" розширюється.

Низький рівень медіаграмотності, що було виявлено у 19,3% респондентів виявляється у знанні лише основних функцій, дешифруванні базових кодів і використанні Інтернету для отримання окремих результатів відомими способами. Здатність критично аналізувати отриману інформацію досить обмежена, як і комунікативні здібності, опосередковані через медіа.

Таким чином, розподіл результатів дослідження за рівнями сформованості медіаграмотності серед усіх опитуваних дозволяє вибудувати наступні діаграми (див. рис. 3.).

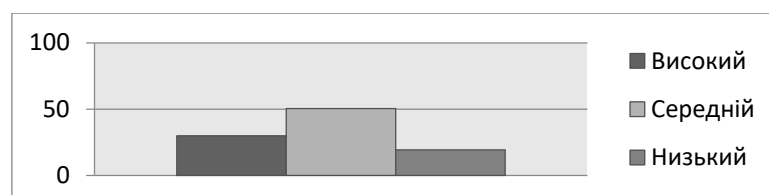

Рис. 3. Узагальнений розподіл кураторів-тьюторів за рівнями сформованості медіаграмотності

Отже, констатувальний зріз дозволяє нам розподілити отримані в процесі експерименту результати за рівнями сформованості медіаграмотності кураторів-тьюторів студентської групи вищого навчального закладу (табл. 1.).

Таблиця 1.

Рівні сформованості медіаграмотності кураторів-тьюторів студентської групи закладу вищої освіти

Рівень	Показники
<i>Високий</i>	<ul style="list-style-type: none">– активне використання Інтернет-ресурсів;– розуміння потреби у впровадженні сучасних технологій в освітнє середовище;– вміння застосовувати набуті знання в організаційно-виховній роботі.
<i>Середній</i>	<ul style="list-style-type: none">– знання деяких особливостей використання мережі Інтернет;– розуміння важливості роботи з медіа ресурсами.
<i>Низький</i>	<ul style="list-style-type: none">– незнання сучасних можливостей Всесвітньої павутини;– байдужість використання ресурсів Інтернету.

Таким чином, отримані в процесі діагностичної роботи результати свідчать, що загалом куратори студентських груп виявили достатній рівень медіаграмотності, успішно застосовують набуті навички та невпинно їх вдосконалюють. Але незначна кількість викладачів не вважають за потрібне оволодівати навичками користування Інтернет-ресурсами та негативно ставляться до спроби активізувати свій потенціал користувача. Однак у педагогічній діяльності невід'ємним стає поєднання традиційного педагогічного досвіду з медіаосвітою, що відкриває нові можливості у діяльності педагога вищої школи. Саме тому застосування ресурсів Інтернету, соціальних мереж стає необхідним компонентом сучасної професійної діяльності педагогічних працівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гвозд'ї С., Устянська О. Професійні ролі викладача вищої школи у підготовці майбутніх фахівців. Освітологічний дискурс. 2019. № 1 – 2 (24 – 25). С. 141–160.
2. Закон України “Про вищу освіту”. Режим доступу: <http://fedmet.org/analytics/zakon-ukraini-pro-vishhu-osvitu/> (дата звернення: 18.10.2022).
3. Каменська І. Роль тьютора у професійній підготовці майбутнього фахівця з охорони праці в період запровадження дистанційного навчання // Наукові

записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка 2021. № 1. С. 41–49.

4. Малярчук О. В. Викладач в системі дистанційного навчання: зб. наук. пр. // Педагогічний процес: теорія і практика. 2009. № 2. С. 169–178.

5. Настенко Л. Г. Тьюторство як прогресивна технологія індивідуалізації освіти у вищій школі // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. 2010. № 21. С. 259–269.

6. Указ Президента України № 347/2002 від 17.04.02 року «Про Національну доктрину розвитку освіти». Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/other/2827/> (дата звернення: 20.10.2022).